

Nr 48

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i rättegångsbalken.

Genom en den 9 maj 1969 dagtecknad proposition, nr 114, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över justitieärenden och lagrådets protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

Lag
om ändring i rättegångsbalken

Härigenom förordnas, att 22 kap. 2 och 7 §§, 23 kap. 3, 7, 18 och 24 §§ samt 45 kap. 4—6 §§ rättegångsbalken¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

22 KAP.

2 §.

Grundas enskilt — — — — — det grundas.

Finner undersökningsledaren — — — — — målsäganden därom.

Första och andra styckena äga motsvarande tillämpning, när anspråket övertagits av annan.

7 §.

Föres talan om enskilt anspråk på grund av brott i samband med åtalet och finnes, att den åtalade gärningen icke är straffbar, må talan dock prövas i målet.

Föres talan om enskilt anspråk i anledning av brott i samband med åtalet och finnes, att den åtalade gärningen icke är straffbar, må talan dock prövas i målet.

¹ Senaste lydelse av 23 kap. 3 § se 1957:38 och av 23 kap. 7 § se 1964:166.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

23 KAP.

3 §.

Förundersökningen inledes ----- särskilda skäl.
 Åklagaren äge, ----- undersökningens bedrivande.
 Då förundersökningen ----- tillåter det.

Innan förundersökning hunnit inledas, må polisman hålla förhör och vidtaga annan åtgärd i syfte att utreda brottet, om åtgärden icke kan uppskjutas utan olägenhet.

7 §.

Underlåter den som kallats till förhör utan giltig orsak att hörsamma kallelsen och överstiger ej väglängden mellan den plats, som utsatts för förhöret, och den, där han har sin bostad eller vid kallelsens mottagande uppehöll sig, *trettio* kilometer, må han hämtas till förhöret.

Utän föregående kallelse må den som uppehåller sig inom en väglängd av *trettio* kilometer från den plats, där förhör skall hållas, hämtas till förhöret, om undersökningen avser brott, varå fängelse kan följa, och det skäligen kan befaras, att han ej skulle hörsamma kallelse eller i anledning av kallelse skulle genom undanröjande av bevis eller på annat sätt försvåra utredningen.

Är den ----- för förhöret.

Underlåter den som kallats till förhör utan giltig orsak att hörsamma kallelsen och överstiger ej väglängden mellan den plats, som utsatts för förhöret, och den, där han har sin bostad eller vid kallelsens mottagande uppehöll sig, *femtio* kilometer, må han hämtas till förhöret.

Utän föregående kallelse må den som uppehåller sig inom en väglängd av *femtio* kilometer från den plats, där förhör skall hållas, hämtas till förhöret, om undersökningen avser brott, varå fängelse kan följa, och det skäligen kan befaras, att han ej skulle hörsamma kallelse eller i anledning av kallelse skulle genom undanröjande av bevis eller på annat sätt försvåra utredningen.

18 §.

Då förundersökningen fortskridit så långt, att någon skäligen misstänkes för brottet, skall han, då han höres, underrättas om misstanken. Så snart det kan ske utan men för utredningen, *skall tillfälle lämnas*

Då förundersökningen fortskridit så långt, att någon skäligen misstänkes för brottet, skall han, då han höres, underrättas om misstanken. Så snart det kan ske utan men för utredningen, *äger han* och hans försva-

(Nuvarande lydelse)

honom och hans försvarare att taga kännedom om vad vid undersökningen förekommit samt att ange den utredning de anse önskvärd och eljest anföra vad de akta nödigt. Ej må åtal beslutas, innan tillfälle därtill beretts dem.

(Föreslagen lydelse)

rare taga kännedom om vad vid undersökningen förekommit, ange den utredning de anse önskvärd och eljest anföra vad de akta nödigt. *Underrättelse härom skall lämnas eller sändas till den misstänkte och hans försvarare, varvid skäligt rådrum skall beredas dem.* Ej må åtal beslutas, innan detta skett.

Begär den ————— därför angivas.

24 §.

Närmare föreskrifter om undersökningsledares verksamhet samt om protokoll och anteckningar vid förundersökning meddelas av Konungen.

Närmare föreskrifter om undersökningsledares verksamhet, om *underrättelse enligt 18 § första stycket tredje punkten* samt om protokoll och anteckningar vid förundersökning meddelas av Konungen.

45 KAP.

4 §.

I stämningsansökan ————— eljest anföres.

Vill åklagaren i samband med åtalets väckande enligt 22 kap. väcka talan om enskilt anspråk *på grund av brottet*, skall han i ansökan uppgiva anspråket och de omständigheter, varå det grundas, samt de bevis, som åberopas, och vad han vill styrka med varje särskilt bevis.

Vill åklagaren i samband med åtalets väckande enligt 22 kap. 2 § väcka talan om enskilt anspråk, skall han i ansökan uppgiva anspråket och de omständigheter, varå det grundas, samt de bevis, som åberopas, och vad han vill styrka med varje särskilt bevis.

Är den ————— det angivas.

Ansökan skall ————— av åklagaren.

5 §.

Väckt åtal ————— det lämpligt.

Åklagaren eller målsäganden må ock, sedan åtal väckts, utan stämning mot den tilltalade väcka talan om enskilt anspråk på grund av brottet, om rätten med hänsyn till utred-

Åklagaren eller målsäganden må ock, sedan åtal väckts, utan stämning mot den tilltalade väcka talan om enskilt anspråk på grund av brottet, om rätten med hänsyn till utredningen

(Nuvarande lydelse)

ningen och andra omständigheter finner det lämpligt.

Såsom ändring — — — — — för åtalet.

(Föreslagen lydelse)

och andra omständigheter finner det lämpligt. *Motsvarande gäller, när anspråket övertagits av annan.*

6 §.

Vill åklagaren enligt 2 § första eller andra stycket väcka åtal för brott eller enligt 5 § utvidga åtalet eller vill *han eller målsäganden* enligt sistnämnda paragraf väcka talan om enskilt anspråk *på grund av brottet*, må det ske muntligen inför rätten eller ock skriftligen. Den tilltalade skall erhålla del därav. Talan, som nu sagts, skall anses väckt, då den framställdes inför rätten.

Vill åklagaren enligt 2 § första eller andra stycket väcka åtal för brott eller enligt 5 § utvidga åtalet eller vill *åklagaren, målsäganden eller den, som övertagit målsägandens anspråk*, enligt sistnämnda paragraf väcka talan om enskilt anspråk, må det ske muntligen inför rätten eller ock skriftligen. Den tilltalade skall erhålla del därav. Talan, som nu sagts, skall anses väckt, då den framställdes inför rätten.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1970.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås vissa ändringar i rättegångsbalken som har till syfte att rationalisera utredningsförfarandet i brottmål.

Det föreslås att polisman skall få vidta utredningsåtgärd innan förundersökning har inletts, om åtgärden inte kan uppskjutas utan olägenhet.

Den största väglängden för att hämtning skall få ske till förhör under förundersökning föreslås bli utsträckt från 30 till 50 km.

Gällande bestämmelse om att tillfälle skall lämnas misstänkt och hans försvarare att ta del av utredningen, begära ytterligare utredning och i övrigt yttra sig föreslås få en ny utformning så att bestämmelsen kan tillämpas på ett smidigare sätt än f. n.

Vidare föreslås att den som har övertagit målsägandes enskilda anspråk på grund av brott skall få åtnjuta de processuella lättnader som tillkommer målsäganden beträffande sådant anspråk.

Inledning

I delbetänkande år 1963 (SOU 1963: 27) lade trafikmålskommittén fram förslag om förenklade handlägningsformer för mindre brottmål samt vis-

sa andra förslag i förenklingssyfte. Förslagen berörde särskilt trafikförseelser. Lagstiftning i flertalet av de behandlade ämnena genomfördes under år 1966 (prop. 1966: 100, 1LU: 33, rskr 272). Vissa av de då beslutade reformerna har sedermera utbyggts genom ny lagstiftning (prop. 1968: 82, 1LU 37, rskr 274).

Den 11 november 1967 avlämnade trafikmålskommittén ett andra delbetänkande, Förundersökning (SOU 1967: 59). I betänkandet behandlas frågan om fortsatta rationaliseringsåtgärder inom rättsväsendet. Kommittén föreslår främst ändringar av bestämmelserna om förundersökning i brottmål. Vissa andra förslag rörande brottmålsförfarandet läggs också fram. En del av kommitténs förslag avser frågor, som Kungl. Maj:t kan pröva utan riksdagens medverkan eller som kan regleras genom anvisningar av rikspolisstyrelsen. Dessa frågor berörs i regel inte i propositionen.

Betänkandet har remissbehandlats. Flera av remissinstanserna har yttrat sig över endast något eller några avsnitt i betänkandet. I en del av dessa remissyttranden berörs bara förslag, vilkas prövning inte kräver riksdagens medverkan.

Den 25 maj 1968 avgav kommittén ett tredje delbetänkande, kallat Trafikmålsutredningar (SOU 1968: 19). Betänkandet, som innehåller förslag till arbetsanvisningar och blanketter för utredningsarbetet i trafikmål, har remissbehandlats.

Kommittén avgav slutligen den 25 maj 1968 en skrivelse med förslag till författningsändringar, enligt vilka biträdespersonal skall få utföra vissa åtgärder som hör till förundersökningen. Också denna skrivelse har remissbehandlats.

På grundval av kommitténs förslag har inom Kungl. Maj:ts kansli utarbetats *förslag till lag om ändring i rättegångsbalken*, vilket förslag är likalydande med propositionsförslaget.

Beträffande gällande bestämmelser samt innehållet i trafikmålskommitténs förslag och remissyttrandena däröver hänvisar utskottet till propositionen s. 8—30.

Departementschefen

Vid remiss till lagrådet av nämnda lagförslag anförde *föredragande departementschefen, statsrådet Kling*, följande (avsnitt 8 i prop.).

8.1. Allmänna synpunkter

Det dröjer ofta lång tid från att ett brott har begåtts till dess lagföring sker. Dröjsmål förekommer särskilt under utredningsskedet. Till följd av dröjsmålen uppstår betydande olägenheter. Efter lång tid är det svårare att få ett

händelseförlopp klarlagt och påföljden förlorar en del av sin verkan. Det är vidare påfrestande för den misstänkte att behöva vänta länge innan hans sak blir prövad. Även andra olägenheter följer av tidsutdräkten hos de rättskipande organen. Det är därför ett viktigt rättssäkerhetsintresse att brottmålsförfarandet görs snabbare.

Dröjningsmålen beror i väsentlig mån på arbetsbelastningen inom rättsväsendet. Trots arbetskraftsförstärkningar och rationaliseringsåtgärder har arbetsbalansen uppstått. Den ökande arbetsbördan kan bara i begränsad omfattning mötas med personalförstärkningar. Det måste tillse att tillgänglig personal utnyttjas effektivt. Härvid bör särskilt uppmärksammas, att inte mer kvalificerad arbetskraft än vad som är nödvändigt tas i anspråk för uppgifter av olika slag. Jag vill också hänvisa till vad rikspolisstyrelsen har anfört i skrivelse till Kungl. Maj:ten den 20 februari 1969 om angelägenheten av att polispersonal används endast för uppgifter som har samband med polisverksamheten. Men även andra rationaliseringsåtgärder måste övervägas. Det är nödvändigt att utnyttja alla möjligheter att uppnå ett snabbare förfarande inom rättsväsendet. Jag har tidigare haft anledning att framhålla dessa synpunkter. Det bör också nämnas, att betydande rationaliseringar redan har genomförts, bl. a. beträffande polisens arbete.

Möjligheten att genomföra ytterligare rationaliseringar i fråga om brottmålsförfarandet begränsas av den hänsyn som måste tas till vissa rättssäkerhetssynpunkter. Rationaliseringsåtgärder får givetvis inte gå ut över den enskildes befogade intresse av vederhäftighet och objektivitet i utredningarna och av korrekthet i avgörandena. Det bör dock beaktas att också snabbhet i brottmålsförfarandet tillgodoser ett väsentligt rättssäkerhetsintresse. Jag vill vidare framhålla, att det för rättssäkerheten i samhället är nödvändigt, att rättsväsendets resurser används på sådant sätt, att den allvarigare brottsligheten kan bemästras.

Trafikmålskommittén har lagt fram förslag, som syftar till att uppnå rationaliseringar av brottmålsförfarandet, främst i fråga om förundersökningen, och därmed en snabbare handläggning av brottmålsutredningarna. Kommittén har gått fram på två vägar, dels genom förslag till författningsändringar dels genom förslag till förenklade handläggningsrutiner. Flera av förslagen avser ändringar, vilkas genomförande kan få stor betydelse från rationaliseringssynpunkt.

Beträffande förslagen till lagändringar bör redan här nämnas att jag inte tar upp alla till behandling i detta sammanhang. Kommitténs utkast till lagstiftning om jourdomstolar kommer sålunda att kräva ytterligare överväganden och förberedelser för eventuell försöksverksamhet. Det förslag till ändring i 23 kap. 1 § RB, som syftar till ökade möjligheter att underlåta inledande av förundersökning och att nedlägga sådan undersökning, torde kräva viss överarbetning. Denna bör lämpligen ske i samband med prövningen av en av RÅ gjord framställning om översyn av bestämmelserna i 20 kap. 7 §

RB beträffande åtalsunderlåtelse. Även ett par andra av förslagen till lagändringar bör prövas i senare sammanhang. Ett par ytterligare lagförslag av kommittén har jag funnit inte böra genomföras. Jag återkommer härtill närmare i det följande.

I fråga om de förslag som jag tar upp i dag vill jag framhålla, att de går ut på sakliga lösningar som remissinstanserna i regel ställt sig mycket positiva till. Enligt min mening kan de aktuella lagändringarna medföra betydelsefulla rationaliseringsvinster. Detsamma gäller olika förslag till kunskörelseändringar, som kompletterar lagförslagen. Den slutliga prövningen av dessa bör anstå till dess riksdagen har prövat lagfrågorna. Det bör emellertid erinras om att kommitténs förslag om vidgning av möjligheterna att meddela rapporteftergift har genomförts redan (SFS 1969:7). Av kommittén väckta anslagsfrågor kommer att prövas i annat sammanhang.

Kommitténs förslag i betänkandet Trafikmålsutredningar — vilka avser arbetsanvisningar och blanketter för utredningsarbetet i trafikmål — bör prövas av rikspolisstyrelsen. Jag ämnar därför föreslå att betänkandet och remissyttrandena över detta överlämnas till styrelsen. Även vissa i SOU 1967:59 intagna förslag till förenklade handläggningsrutiner bör lämpligen prövas i den ordningen.

8.2. Ledningen av förundersökning m. m.

Enligt nu gällande bestämmelser i RB leds förundersökning av polismyndighet eller åklagaren. Dessa är enligt RB:s terminologi undersökningsledare. Med polismyndighet avses i RB polischefen i orten och länspolischefen. Uppgift att leda förundersökning i polischefens ställe får enligt delegationskungörelsen åläggas annan tjänsteman inom polisväsendet, dock lägst polisassistent vilken tjänstgör som chef för arbetsgrupp, som vakthavande befäl eller på polischefs kansli. Till lägre tjänsteman än kommissarie eller biträdande kommissarie får delegeras endast ledningen av förundersökningar, i vilka saken är av enklare beskaffenhet, men inte befogenhet att använda tvångsmedel enligt RB. — Det bör nämnas att utredning av brott inte alltid måste ske i form av förundersökning. Enligt 23 kap. 22 § RB krävs nämligen inte förundersökning beträffande bl. a. brott, för vilket inte svårare påföljd än böter är stadgad, om tillräckliga skäl för åtal likväl föreligger. I dessa fall får polisman på eget initiativ och ansvar göra den utredning som behövs.

Kommittén har föreslagit, att varje polisman skall få inleda förundersökning i alla fall då dröjsmål med inledandet skulle medföra olägenhet. Förslaget har i allmänhet tillstyrkts eller lämnats utan erinran i remissyttrandena. Några remissinstanser menar dock, att polisman redan enligt gällande rätt får påbörja utredning och anser därför att behov inte föreligger av den föreslagna lagändringen.

För att förundersökning skall kunna bedrivas effektivt är det ofta nödvän-

digt att utredningen kan påbörjas i nära samband med brottets begående. En sådan ordning sparar tid och arbete för utredningspersonalen och bidrar till att utredningen bedrivs skyndsamt. De utredningsåtgärder som härvid främst kommer i fråga är platsundersökning och sådana förhör med parter och vittnen, som kan ske i nära anslutning till att brottet har begåtts.

Behov av att omedelbart kunna påbörja utredning kan föreligga vid olika slags brott. I fråga om trafikovarsamhet har kommittén ställt upp som princip att utredningen om möjligt skall göras klar på platsen. Flera re-missinstanser har framhållit att i praktiken hinder inte sällan torde föreligga att helt förverkliga detta önskemål. En väsentlig del av utredningen synes dock ofta även i sådana fall kunna ske i nära samband med trafikovarsamhetsbrottet. I den mån polisen får ytterligare tekniska hjälpmedel, bl. a. särskilda utredningsfordon, måste möjligheterna öka att utreda trafikovarsamhetsbrott på platsen.

Polismän, som kommer till platsen för ett brott, har i allmänhet inte sådan befälsställning att de enligt nuvarande bestämmelser får leda förundersökningen. Det torde inte heller i framtiden bli möjligt att polisman med sådan ställning i regel skall kunna komma till platsen. Det synes inte vara en praktisk och lämplig lösning att, som statsåklagarföreningen har förordat, kräva att polisman skall inhämta besked från behörig undersökningsledare innan utredning påbörjas. Det är därför nödvändigt att även polismän, som inte enligt gällande bestämmelser får leda förundersökning, har befogenhet att på eget ansvar påbörja utredning, som bör inledas genast. Som RÅ har framhållit kan en sådan ordning knappast väcka betänkligheter från rättssäkerhetssynpunkt. Man har också i stor utsträckning förfarit på detta sätt i praktiken utan att det torde ha medfört olägenheter.

Polisman torde redan enligt gällande rätt ha befogenhet att vidta vissa utredningsåtgärder innan behörig undersökningsledare har fått tillfälle att ta befattning med saken. Oklarhet råder f. n. om omfattningen av den befogenhet, som tillkommer polisman. Denna bör därför uttryckligen regleras. Som framgår av det föregående är det av stort praktiskt värde om polisman på eget ansvar får göra en del av utredningen, särskilt åtgärder som inte lämpligen bör uppskjutas.

Enligt kommitténs förslag skall varje polisman, om dröjsmål skulle medföra olägenhet, få inleda förundersökning. Kommitténs tanke är enligt motiven att, trots att förundersökningen sålunda inleds av polisman, denne inte skulle anses leda förundersökningen i detta skede — och inte heller annan skulle anses leda den. Ehuru ingen leder förundersökningen, skulle denna i åtskilliga fall kunna drivas så långt att den blir helt eller i det närmaste slutförd. En konstruktion av nu angiven innebörd kan inte anses godtagbar från lagtekniska synpunkter. Som hovrätten över Skåne och Blekinge har påpekat måste en bestämmelse av föreslagen innebörd uppfattas så, att polisman-nen, så snart han har påbörjat förundersökning utan bemyndigande, är att

anse som undersökningsledare tills ledningen har övertagits av polismyndigheten eller åklagaren. Polismannen skulle i så fall under denna tid ha de befogenheter, bl. a. i fråga om tvångsmedel, som tillkommer undersökningsledare. En sådan ordning måste väcka betänkligheter, särskilt beträffande grövre brott, och bör inte komma i fråga.

För att nå en lämpligare lösning torde man i stället böra betrakta det föreliggande problemet från två skilda utgångspunkter. Dels föreligger frågan i vilken utsträckning man är beredd att låta polisman — reellt och formellt — vara undersökningsledare och i sådan egenskap vid behov kunna slutföra förundersökningen. Dels behöver bedömas i vad mån polisman, när han inte får fungera som undersökningsledare, skall få vidta utredningsåtgärder på eget initiativ och ansvar.

Vad angår den första frågan anser jag, att betänkligheter inte behöver möta att ge även annan polisman än som f. n. får vara undersökningsledare befogenhet att inleda och leda förundersökning vid de lindrigaste brotten. Det bör sålunda kunna godtas att polisman får befogenhet att som undersökningsledare bedriva utredning beträffande brott, för vilka svårare påföljd än böter inte är stadgad. Det är att märka att förundersökning i allmänhet inte behöver ske vid dessa brott (jfr 23 kap. 22 § RB). I en del fall behövs dock sådan undersökning, t. ex. regelmässigt vid misstanke om vårdslöshet i trafik, eftersom vid sådant brott läget sällan är så klart att tillräckliga skäl för åtal kan anses föreligga utan att förundersökning verkställs. En bestämmelse som ger polisman befogenhet att vara undersökningsledare i fall av nu berörd art kan meddelas av Kungl. Maj:t och lämpligen tas in i delegationskungörelsen. Befogenheten synes böra göras beroende av att någon, som enligt nu gällande bestämmelser är behörig undersökningsledare, inte finns tillgänglig på platsen. Eftersom riksdagens medverkan till en reglering av nu antydd innebörd inte behövs, saknar jag anledning att vidare beröra hithörande frågor i detta sammanhang.

När det gäller den andra frågan — i vad mån polisman i annat fall skall få vidta utredningsåtgärder på eget initiativ och ansvar — anser jag att i RB bör tas in föreskrifter av innehåll att polisman får viss befogenhet att vidta åtgärder i syfte att utreda ett brott utan att förundersökning anses vara inledd. Ett villkor för att befogenhet av detta slag skall föreligga bör vara att åtgärden inte kan uppskjutas utan olägenhet. Ytterligare bör markeras, att det är ett helt kortvarigt skede, varunder polismannen arbetar utan behörig undersökningsledare. Lämpligen kan detta uttryckas på det sättet att vissa utredningsåtgärder får vidtas av polismannen innan förundersökning har hunnit inledas. Självfallet skall den misstänkte därvid inte ha sämre ställning än vid förundersökning. De allmänna bestämmelserna om sådan undersökning bör iakttagas i tillämpliga delar beträffande nämnda utredningsåtgärder. Uttrycklig föreskrift torde inte behövas. På samma sätt som nu är fallet vid utredning som avses i 23 kap. 22 § RB bör

nämligen de allmänna bestämmelserna om förundersökning anses analogt tillämpliga.

En fråga som har berörts under remissbehandlingen är om befogenheter av nu behandlad art bör tillkomma endast vissa polismän. För min del anser jag dock att sådan begränsning inte behövs när det gäller befogenheten att vidta utredningsåtgärd, innan förundersökning har hunnit inledas.

Under hänvisning till det anförda föreslår jag, att polisman innan förundersökning har hunnit inledas skall få hålla förhör och vidta annan åtgärd i syfte att utreda brottet, om åtgärden inte kan uppskjutas utan olägenhet. Bestämmelsen bör föras in som ett nytt stycke i 23 kap. 3 § RB.

Som har framgått inleds förundersökning enligt gällande rätt av polismyndighet eller åklagaren. Har undersökningen inletts av polismyndighet och är saken inte av enkel beskaffenhet, skall enligt 23 kap. 3 § RB ledningen övertas av åklagaren, så snart någon skäligen kan misstänkas för brottet. Åklagaren skall också i övrigt överta ledningen, när det är påkallat av särskilda skäl.

Kommittén har tagit upp den allmänna frågan om ledningen av förundersökning i princip bör ligga på polismyndighet eller på åklagare och sätter i fråga att det ämnet görs till föremål för särskild utredning. Remissinstanserna har redovisat mycket delade meningar i frågan. I flera remissyttranden har anförts att den nuvarande ordningen fungerar tillfredsställande. Utan att gå närmare in på frågan vill jag framhålla, att åtskilliga fördelar följer av att åklagaren tar befattning med målet redan på utredningsstadiet. Jag anser därför, att tillräckliga skäl inte föreligger att föranstalta om utredning för eventuell omprövning av de principer som ligger till grund för nuvarande ordning.

Kommittén har vidare — oberoende av den nyssnämnda frågan om utredning — föreslagit sådan ändring i 23 kap. 3 § RB, att ledningen av förundersökning, som har inletts av polismyndighet och vid vilken någon har blivit skäligen misstänkt för brottet, inte skall behöva övertas av åklagaren annat än när saken är av svårare beskaffenhet. Syftet med detta förslag är att polismyndighet skall kunna vara undersökningsledare i större utsträckning än f. n. Förslaget har fått ett blandat mottagande i remissyttrandena.

Nu bedöms frågan om saken är av sådan beskaffenhet att polismyndighet får fullborda förundersökning med ledning av anvisningar, som har utfärdats av RÅ och rikspolisstyrelsen gemensamt och som har börjat tillämpas år 1967. Enligt dessa anses saken i allmänhet vara av enkel beskaffenhet vid ett ganska stort antal angivna brott av ofta förekommande slag. Hela förundersökningen vid dessa brott leds alltså i regel av polismyndighet. I likhet med bl. a. RÅ anser jag att den nu gällande bestämmelsen i RB i och för sig torde ge utrymme för att låta polismyndighet leda hela

förundersökningen vid ytterligare en del brottstyper. Syftet med kommitténs förslag kan alltså tillgodoses genom översyn av berörda anvisningar så länge någon mera ingripande ändring av den nuvarande kompetensfördelningen mellan polismyndighet och åklagare inte är påkallad. På grund av det anförda biträder jag inte kommitténs förslag till lagändring.

Åklagare, som leder förundersökning, får enligt 23 kap. 3 § RB anlita biträde av polismyndighet vid undersökningens verkställande. I bestämmelsen anges vidare att åklagaren får uppdra åt polisman att vidta särskild åtgärd, som hör till förundersökningen, om åtgärdens beskaffenhet tillåter det. Kommittén har föreslagit ett tillägg till bestämmelsen, enligt vilket sådant uppdrag får ges även till annan tjänsteman än polisman. Förslaget syftar till att klargöra att biträdespersonal skall kunna få utföra vissa åtgärder vid förundersökning. Vidare föreslås att Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t förordnar bemyndigas att meddela närmare föreskrifter i ämnet. Syftet med förslaget biträds av de flesta remissinstanserna. Flera av dessa anser dock, att den föreslagna lagändringen inte behövs.

Jag delar uppfattningen att biträdespersonal bör kunna utföra vissa av de arbetsuppgifter som hör till förundersökning. En sådan ordning får ses som ett led i strävandena att uppgifter av skilda slag inte bör utföras av mera kvalificerad arbetskraft än nödvändigt. Ändring i RB behöver dock inte ske för att biträdespersonal skall kunna tas i anspråk för enklare uppgifter av berörd art. Bestämmelser härom kan meddelas av Kungl. Maj:t och, när det gäller de närmare detaljerna, av rikspolisstyrelsen. Jag avser att senare ta upp den frågan. Jag vill tillägga, att det redan nu på flera håll förekommer att biträdespersonal anförtros uppgifter av nu berörd art. En närmare reglering i förtydligande syfte kan dock åstadkomma att den angivna ordningen utnyttjas mera allmänt.

8.3. Väglängden för hämtning till förhör

Den som har kallats till förhör under förundersökning men utan giltig orsak underlåter att efterkomma kallelsen får enligt 23 kap. 7 § RB hämtas till förhöret. Som förutsättning gäller dock att väglängden mellan den plats, som har utsatts för förhöret, och den, där han har sin bostad eller uppehåller sig vid kallelsens mottagande, inte överstiger 30 km. Utan föregående kallelse får hämtning ske, om undersökningen avser brott, på vilket kan följa fängelse, och det skäligen kan befaras, att den som skall höras inte skulle efterkomma kallelse eller i anledning av kallelse skulle försvåra utredningen genom undanröjande av bevis eller på annat sätt. Förutsättning är dock att han uppehåller sig inom en väglängd av 30 km från den plats, där förhör skall hållas.

Kommittén har föreslagit, att bestämmelsen om längsta avstånd för

hämtning ändras till 50 km. Förslaget har mottagits positivt i remissyttrandena. Några remissinstanser vill gå längre än kommittén.

Den nu gällande begränsningen till 30 km försvårar ibland ett effektivt utredningsarbete. Det är inte ovanligt att personer, som behöver höras under förundersökning, bor mer än 30 km från den plats, där förhör skall ske. En anledning till att det nu oftare föreligger behov att höra mer avlägset boende personer är självfallet att den ökade rörligheten i samhället medför att många tidvis befinner sig tämligen långt från bostadsorten och därvid på ena eller andra sättet kommer i beröring med brott. En annan orsak är att polisdistrikten har blivit större, samtidigt som huvuddelen av utredningsarbetet har koncentrerats till distriktens centralorter. Svårigheter synes främst ha uppkommit i landets norra delar, men även på andra håll, bl. a. i Stockholm, har problem uppstått.

När det gäller att komma till rätta med de uppkomna svårigheterna bör till en början beaktas följande. Under förundersökning får förhör hållas med var och en, som antas kunna lämna upplysning av betydelse för utredningen. I den mån hämtning inte kan ske, föreligger inte skyldighet att på kallelse inställa sig till förhör. I sådant fall får förhørsledaren söka upp den som skall höras eller anordna förhöret på annat sätt. Bestämmelsen om hämtning av den som inte har efterkommit kallelse till förhör kan därför sägas ha sin största betydelse i att därigenom avgörs i vilken utsträckning skyldighet föreligger att inställa sig till förhör.

Olika möjligheter är tänkbara när det gäller att finna en lämplig reglering av den berörda frågan. En lagändring får inte ske på sådant sätt att bestämmelsen kommer att strida mot den allmänna principen att förundersökning bör bedrivas så, att ingen i onödan får vidkännas kostnad eller olägenhet. Det bör därför inte komma i fråga att, som några remissinstanser har förordat, slopa kravet på visst längsta avstånd. Inte heller bör hämtning medges generellt inom varje polisdistrikt. En sådan regel skulle f. ö. inte undanröja alla problem. En annan i och för sig möjlig lösning skulle vara att föreskriva olika avstånd vid olika svåra brott. Mot en sådan differentiering kan dock med fog riktas flera invändningar, bl. a. att den är onödigt komplicerad. Den lösning som ligger närmast till hands är att, som kommittén har föreslagit, medge att hämtning får ske på större avstånd än nuvarande bestämmelser tillåter. Om avståndet bestäms till 50 km, torde de uppkomna olägenheterna för utredningsarbetet undanröjas i de flesta fall.

Man har enligt min mening inte anledning att hysa betänkligheter mot en sådan utsträckning av väglängden under förutsättning att möjligheten att kalla till förhör på längre avstånd inom denna väglängd tillämpas med varsamhet. Att så skall ske följer redan av den tidigare angivna bestämmelsen, att förundersökning bör bedrivas så, att inte någon onödigt får vidkännas kostnad eller olägenhet. Principen har kommit till närmare

uttryck i 5 § FUK, där det anges, att förhör skall hållas på tid och plats, som antas medföra minsta olägenhet för den som skall höras, såvida inte därigenom förundersökningens behöriga gång motverkas eller polisens eller åklagarens arbete avsevärt försvåras. En garanti för att hämtning inte sker i onödan är att beslut om hämtning i allmänhet skall meddelas av undersökningsledaren (6 § FUK). Det bör också nämnas att enligt samma bestämmelse annan än misstänkt bör hämtas endast när skäl av särskild vikt föreligger för sådan åtgärd. Det är emellertid ofrånkomligt att en utsträckning av väglängden kommer att medföra ökade kostnader och olägenheter för den hörde i en del fall. Den som hörs under förundersökning kan erhålla ersättning av allmänna medel för sina kostnader. Rätt till ersättning föreligger dock inte alltid, bl. a. inte om den hörde har försökt försvåra sakens utredning eller skälig anledning till misstanke finns att han är skyldig till brottet. Jag avser att föreslå Kungl. Maj:t att ersättning för kostnad för återresa skall kunna utgå till den som har hämtats till förhör, om han saknar medel till resan.

Under hänvisning till det anförda föreslår jag, att den i 23 kap. 7 § RB föreskrivna väglängden för hämtning till förhör ökas från 30 till 50 km.

Det bör i sammanhanget framhållas att — i likhet med vad som torde ske f. n. — kallelse till förhör på längre avstånd än att hämtning får ske inte bör förekomma annat än undantagsvis. När kallelse ändå anses böra utfärdas i sådant fall, bör enligt min mening den som skall höras upplysas om att han inte är skyldig att inställa sig till förhöret (jfr SOU 1938: 44 s. 287 och Gärdes m. fl. kommentar till RB s. 296).

8.4. Underrättelse om rätt att ta del av vad som har förekommit vid förundersökning m. m.

Så snart det kan ske utan men för utredningen skall enligt 23 kap. 18 § RB tillfälle lämnas den som är skäligen misstänkt för brott och hans försvarare att ta del av vad som har förekommit vid förundersökningen, att begära kompletterande utredning och att i övrigt yttra sig över utredningen. Åtal får inte beslutas, innan tillfälle till detta har beretts dem.

Kommittén har föreslagit, att tillfälle att ta del av utredningen m. m. inte skall behöva lämnas förrän efter det att åtal har beslutats, om den misstänkte saknar stadigvarande hemvist i riket eller det skäligen kan befaras att han har avvikit eller på annat sätt drar sig undan lagföring, om risk föreligger för åtalspreskription eller om den misstänkte vid mindre allvarligt brott har förklarat att han inte har någon erinran mot att man dröjer med förfarande enligt 23 kap. 18 § till dess stämning delges. Vidare har föreslagits att Kungl. Maj:t skall bemyndigas att meddela närmare föreskrifter om underrättelse enligt den anförda bestämmelsen. Det förordas att Kungl. Maj:t därvid meddelar föreskrifter om att underrättelse får sändas i vanligt brev vid mindre allvarliga brott.

Förslaget om undantag i vissa fall från skyldigheten att underrätta den misstänkte och hans försvarare innan åtal beslutas har kritiserats av en del remissinstanser. Förslaget i övrigt har tillstyrkts eller lämnats utan erinran i nästan samtliga remissyttranden.

För att den misstänktes intressen skall behörigen tillgodoses är det av stor vikt att han och hans försvarare innan åtal beslutas får tillfälle att ta del av utredningen, yttra sig över denna och begära kompletterande utredning. Genom att bemöta utredningen med nya skäl eller bevis kan den misstänkte förhindra att ett onödigt åtal väcks. Den berörda möjligheten är också av betydelse för att förundersökningen skall bli så fullständig som möjligt och fylla sin uppgift att förbereda huvudförhandlingen och göra det möjligt att slutföra denna i ett sammanhang. Bestämmelsen i 23 kap. 18 § första stycket andra och tredje punkterna RB fyller därför en viktig funktion. Detta gäller särskilt vid misstanke om allvarligare brott.

Tillämpningen av bestämmelsen bereder emellertid vissa svårigheter i praktiken och fördröjer ibland förundersökningen. Det har också visat sig, att oklarhet råder om vad som fordras för att föreskriften skall anses vara uppfylld. Det är därför påkallat att bestämmelsen förtydligas och att förfarandet om möjligt förenklas. Härvid måste särskilt beaktas att en ändring inte går ut över den misstänktes befogade intressen.

I fråga om de av kommittén föreslagna undantagen från skyldigheten att innan åtal beslutas lämna den misstänkte och hans försvarare tillfälle att ta del av utredningen, yttra sig däröver och begära kompletterande utredning vill jag anföra följande. Om undantag skulle få göras för det fall att den misstänkte saknar stadigvarande hemvist eller det skäligen kan befaras att han har avvikit eller på annat sätt drar sig undan lagföring, skulle sannolikt vissa svårigheter vid bestämmelsens tillämpning undanröjas. Men man skulle troligen inte vinna mycket med en sådan regel, om saken ses ur en vidare synvinkel. Besväret med att söka efter den misstänkte skulle i stället föras över på domstolen och andra myndigheter. Vad beträffar det fallet att den misstänkte har förklarat, att han inte har någon erinran mot att tillfälle lämnas efter det att åtal har beslutats, kan invändas att en sådan förklaring så gott som alltid skulle lämnas först på fråga av polismyndigheten och att det är mindre lämpligt att en myndighet tar initiativ till att den misstänkte uppger en rättighet, som har tillkommit främst i hans intresse. Härvid bör också beaktas att den misstänkte ofta inte torde förstå vikten av rättigheten. Som skall beröras närmare i det följande anser jag, att det i viss utsträckning bör vara tillräckligt att sända underrättelse i vanligt brev. Om sådan möjlighet finns, föreligger knappast behov av det nu behandlade undantaget. Vad slutligen angår det fall att risk föreligger för åtalspreskription har, som kommittén påpekar, undantag i praktiken ansetts få ske i denna situation (1LU 1946: 59 s. 20 samt JO 1956 s. 83 ff och 1961 s. 170 ff). Det kan knappast anses behövt att denna praxis blir lagfäst.

Med hänsyn till det anförda vill jag inte förorda, att 23 kap. 18 § RB ändras på det sätt kommittén har föreslagit. Inte heller anser jag att det bör införas ett generellt undantag från bestämmelsen när särskilda skäl föreligger, vilket har förordats av statsåklagarföreningen.

Emellertid anser jag, att de av kommittén åsyftade lättnaderna i förfarandet enligt 23 kap. 18 § kan i allt väsentligt uppnås genom kommitténs övriga förslag i frågan. Den berörda bestämmelsen innebär, att underrättelse skall lämnas den misstänkte och hans försvarare om att de får ta del av utredningen, yttra sig därom och begära ytterligare utredning (jfr JO 1964 s. 215 ff; jfr också ordet underrättelse i 20 § andra stycket FUK). Sådan underrättelse kan ofta lämnas muntligen. I stor utsträckning måste emellertid skriftlig underrättelse sändas. Det har ansetts att tillfälle som avses i bestämmelsen inte kan anses ha beretts den misstänkte och hans försvarare, om de inte verkligen har fått del av underrättelsen, och att bevis bör finnas om mottagandet såvitt gäller den misstänkte (JO 1967 s. 83 ff).

Kravet på att det alltid måste framgå att den misstänkte har erhållit underrättelsen förorsakar svårigheter och fördröjningar vid förundersökningen. Om det vid misstanke om lindrigare brottslighet öppnas möjlighet att sända underrättelse till den misstänkte i vanligt brev och utan krav på mottagningsbevis, skulle ofta arbete, som kan framstå som onödigt, sparas och tid vinnas. Mot en sådan ordning behöver man inte ha några betänkligheter, om det genom tillämpningsföreskrifter tillses att denna underrättelseform inte används när det finns anledning anta att den misstänkte inte skulle erhålla underrättelsen med sådant försändningssätt. Förfarandet bör också kunna begagnas beträffande underrättelse till försvararen, varvid behov inte föreligger att inskränka förfarandets användningsområde till lindrigare brottslighet. Det bör i sammanhanget också beaktas, att en förundersökning kan fullständigast efter det att åtal har väckts (jfr 45 kap. 11 § RB). Skulle den misstänkte eller försvararen inte ha nåtts av underrättelse som har sänts i vanligt brev, har de sålunda möjlighet att vid behov få ytterligare utredning verkställd i detta skede.

Lydelsen av 23 kap. 18 § RB bör således jämkas så, att den ger utrymme för ett förfarande med underrättelse i vanligt brev. Vidare bör Kungl. Maj:t bemyndigas att meddela föreskrifter om underrättelse. Detta påkallar ändring i 23 kap. 24 § RB. Beträffande vissa detaljfrågor återkommer jag i specialmotiveringen.

8.5. Enskilt anspråk i anledning av brott

Talan om enskilt anspråk i anledning av brott är i och för sig av tvistemåls natur men kan tas upp och prövas i samband med åtal för brottet. Om enskilt anspråk grundas på brott — varmed avses att anspråket riktas mot den för brottet misstänkte och grundar sig uteslutande på den brottsliga gärning som läggs honom till last — är åklagaren på målsägandens begäran

skyldig att i samband med åtalet förbereda och utföra även målsägandens talan. Förutsättning är dock att det kan ske utan olägenhet och att anspråket inte är obefogat. Sedan åtal har väckts, får åklagaren eller målsäganden utan stämning väcka talan mot den tilltalade om enskilt anspråk på grund av brottet. Som villkor gäller dock att rätten finner det lämpligt med hänsyn till utredningen och andra omständigheter. Talan som kan väckas utan stämning får väckas muntligen inför rätten eller skriftligen.

Enskilt anspråk mot tilltalad av den som har ersatt målsäganden för skada på grund av brott och härigenom övertagit målsägandens anspråk mot den tilltalade har i senare tids rättspraxis ansetts grundat inte utslutande på brottet och har därför inte kunnat prövas utan stämning. Bestämelsen om åklagarens skyldighet att föra målsägandens talan om enskilt anspråk som grundas på brott torde böra förstås på samma sätt.

Trafikmålskommittén har föreslagit, att bestämmelserna om skyldighet för åklagaren att i samband med åtal förbereda och utföra målsägandens talan om enskilt anspråk och om möjlighet för åklagaren och målsäganden att väcka talan om enskilt anspråk utan stämning vidgas till att avse också anspråk av den som har inträtt i målsägandens rätt. Förslaget har vunnit anslutning av nästan samtliga remissinstanser.

Genom de nu gällande bestämmelserna har tillgodosetts målsägandens intresse av att få sitt anspråk på grund av brott prövat med minsta möjliga besvär och kostnader. Målsägande får emellertid ofta sin skada ersatt av annan. Det vanligaste fallet är att ett försäkringsbolag utger ersättning för skadan på grund av försäkringsavtal. Andra exempel är att en arbetsgivare, vars arbetstagare har skadats i arbetet genom brott, ersätter skadan på grund av bestämmelse i anställningsavtalet eller att vid checkbedrägeri trasatbanken på grund av överenskommelse ersätter den honorerande banken. Den som ersätter målsäganden övertar därigenom i allmänhet dennes anspråk mot lagöverträdaren. Den som har övertagit anspråket anses emellertid inte vara målsägande och hans anspråk anses inte grundat endast på brottet. Detta innebär att försäkringsbolag och andra, som har övertagit målsägandens anspråk mot tilltalad, inte får åtnjuta de processuella förmåner som enligt det tidigare sagda tillkommer målsäganden.

Ett på angivet sätt övertaget anspråk skiljer sig från målsägandens anspråk endast genom övertagandet. Detta kännetecknas i allmänhet av att det grundar sig på ett avtal, som har träffats innan skadan uppstod. Den ställning som förvärvaren av anspråket intar skiljer sig därför inte mycket från målsägandens.

Tidigare tillämpades de berörda bestämmelserna i stor utsträckning på det sättet, att åklagaren förde talan om enskilt anspråk även för den som genom att ersätta målsäganden hade övertagit dennes anspråk mot den tilltalade och att talan om sådant anspråk fick väckas utan stämning. Efter högsta domstolens prejudicerande avgöranden har praxis ändrats. Åkla-

garen för inte längre talan om enskilt anspråk, som har övertagits av försäkringsbolag eller andra, och talan måste numera väckas genom stämning. Detta har skett samtidigt som det i allt större omfattning förekommer, främst på grund av försäkring, att skada genom brott drabbar annan än målsäganden.

Såsom första lagutskottet anförde i utlåtande till 1963 års riksdag (1LU 20) skulle praktiska fördelar kunna vinnas, om den som har övertagit målsägandens anspråk mot tilltalad på grund av brott i fråga om anspråket får åtnjuta samma processuella förmåner som målsäganden. Genom en sådan ordning kommer domstolens handläggning av anspråken att förenklas. Härför kan dessutom åberopas kriminalpolitiska skäl. Åläggande av skyldighet att betala skadestånd är ofta en lämplig reaktion på ett brott vid sidan av påföljd för brottet.

En ordning som den nu angivna får givetvis inte gå ut över den tilltalades befogade intressen eller i övrigt medföra olägenheter, som inte uppvägs av fördelarna. Som har framhållits i det föregående skiljer sig de nu aktuella anspråken från målsägandens anspråk endast genom att de grundar sig även på överlåtelsen från målsäganden. Denna överlåtelse torde sällan kunna vålla tvist. Det är därför knappast mer påkallat att kräva stämning för väckande av talan av nu aktuella anspråk än när det gäller målsägandens talan. Rätten att utan stämning väcka talan om enskilt anspråk på grund av brott är begränsad på så sätt, att det får ske endast om domstolen finner det lämpligt med hänsyn till utredningen och andra omständigheter. Samma begränsning bör givetvis gälla beträffande anspråk av den som har inträtt i målsägandens rätt. Det bör i detta sammanhang beaktas också att domstol alltid har möjlighet att förordna att talan om enskilt anspråk, som har tagits upp till behandling i samband med åtalet, skall handläggas som särskilt mål. Om åklagaren blir skyldig att förbereda och utföra även talan av den som har övertagit målsägandens anspråk, uppstår visst merarbete för åklagare och polis. Arbetsökningen kan dock inte antas bli av någon större omfattning. Liksom när det gäller anspråk av målsäganden skall åklagarens skyldighet att förbereda och utföra talan naturligtvis vara begränsad av kravet att det kan ske utan olägenhet och att anspråket inte är obefogat. Om den som har inträtt i målsägandens rätt får åtnjuta de processuella lättnader, som f. n. tillkommer bara målsäganden, belastas den till anspråket berättigade med mindre kostnader. Härigenom begränsas också den tilltalades återbetalningsskyldighet för sådana kostnader. Det bör också nämnas att olägenheter inte torde ha föranletts av att de berörda bestämmelserna tidigare i stor utsträckning tillämpades på det sätt som nu har diskuterats.

Med hänsyn till det anförda anser jag, att åklagare bör vara skyldig att föra talan om enskilt anspråk även för den som har övertagit målsägandens anspråk på grund av brott och att även talan av nu berört slag skall kunna

väckas utan stämning. Bestämmelse om nämnda skyldighet för åklagare bör lämpligen införas som ett nytt tredje stycke i 22 kap. 2 § RB. Vissa följdändringar föranleds i 22 kap. 7 § och 45 kap. 4 §. Införande av möjlighet för den som har övertagit målsägandens anspråk att väcka talan utan stämning påkallar ändring i 45 kap. 5 och 6 §§. Vissa frågor som hänger samman med de föreslagna lagändringarna behandlas i specialmotiveringen.

Målsäganden intar också enligt åtskilliga andra bestämmelser i RB en särställning i processuellt hänseende. Målsäganden får t. ex. enligt RB 20 kap. 8 § väcka åtal för brott, som hör under allmänt åtal, om åklagaren har beslutat att inte åtala. Enligt samma lagrum får målsägande biträda åklagarens åtal och fullfölja talan i högre rätt. Andra exempel är att reseförbud samt kvarstad och skingringsförbud kan meddelas för att säkerställa skadestånd eller annan ersättning till målsägande, som kan antas komma att ådömas på grund av brottet (25 kap. 1 § och 26 kap. 1 § RB). Jag vill framhålla, att de föreslagna ändringarna av bestämmelserna om enskilt anspråk på grund av brott inte påkallar ändring i nu berörda och andra hänseenden.

8.6. Vissa andra förslag av trafikmålskommittén

Enligt RB skall förundersökning läggas ned, om anledning inte längre finns att fullfölja den. Vidare gäller den bestämmelsen att, när förundersökningen avslutas, beslut skall meddelas huruvida åtal skall väckas. Kommittén har beträffande förundersökningar, som inte skall föranleda åtal, rekommenderat att formen nedläggande används, om den misstänkte inte har underrättats om att han får ta del av utredningen, yttra sig däröver och begära kompletterande utredning, och att i annat fall utredningen avslutas med beslut i åtalsfrågan. Om gällande rätt anses hindra att en sådan ordning tillämpas, förordar kommittén lagändring, som medger detta. Mot bakgrund av det anförda föreslår kommittén, att i 23 kap. 4 § RB införs en bestämmelse, innebärande att beslut om nedläggning av förundersökning meddelas av åklagaren, om någon skäligen kan misstänkas för brottet, och att även polismyndigheten får lägga ned undersökningen i sådant fall, om svårare straff än fängelse i sex månader inte är stadgat för brottet. Förslaget har fått ett blandat mottagande i remissyttrandena.

För egen del vill jag anföra följande. Av förarbetena till RB (SOU 1938: 44 s. 286—287, 294—295; se också Gärdes m. fl. kommentar till RB s. 312) framgår, att förundersökning i princip skall avslutas med beslut i åtalsfrågan, om undersökningen har riktats mot viss person som misstänkt för brottet. Kommitténs rekommendation är inte förenlig med den uppfattning som sålunda uttrycktes under förarbetena och torde inte böra följas utan att lagändring sker. Emellertid är jag inte beredd att nu förordas en sådan ändring och inte heller kan jag biträda det förslag rörande befogenheten att nedlägga förundersökning som kommittén lägger fram. Vissa betänkligheter möter sålunda mot en ordning som innebär att frågor, som i realiteten är

åtalsfrågor, i större omfattning kan komma att dras undan från åklagarnas prövning. Deras möjligheter att styra åtalspraxis skulle därmed minskas. Med det nu sagda avser jag dock inte att ta avstånd från den nu i praktiken förekommande ordningen att polismyndighet i vissa fall anses kunna besluta om nedläggande trots att någon har blivit skäligen misstänkt för brottet. Redan i samband med RB:s tillkomst ansågs att vissa undantag fick göras från den tidigare angivna principen (justitiedepartementets PM med utkast till FUK m. m. s. 53—54). Jag anser dock inte att anledning föreligger att f. n. uttryckligen reglera en sådan befogenhet. Denna fråga har f. ö. visst samband med den under 8.1. behandlade frågan om åklagares befogenhet att besluta att förundersökning inte skall inledas eller att förundersökning, som redan har inletts, skall läggas ned. Som jag framhöll tidigare är avsikten att sistnämnda fråga skall övervägas ytterligare, och i det sammanhanget kan lämpligen också ske ytterligare överväganden i frågan om en reglering bör ske av polismyndighets befogenhet att lägga ned förundersökning efter det att någon har blivit skäligen misstänkt för brottet.

F. n. gäller en s. k. absolut preskriptionstid om 15 år för brott, på vilka inte kan följa fängelse över två år, och 30 år för övriga brott. Kommittén har föreslagit, att preskriptionstiden för brott, på vilka inte kan följa svårare straff än böter, dock inte normerade böter, bestäms till fem år. Förslaget har genomgående lämnats utan erinran av remissinstanserna. Inte heller jag har i och för sig någon erinran mot att den absoluta preskriptionstiden för bötesbrott sänks. Som kommittén själv har framhållit skulle den föreslagna bestämmelsen dock inte bli tillämplig i särskilt många fall. Från rationaliseringssynpunkt är förslaget därför av begränsad betydelse. Jag anser, att förslaget inte bör tas upp i detta sammanhang. Det kan i stället lämpligen prövas i samband med andra ändringar i preskriptionsbestämmelserna. Sådana ändringar torde bli aktuella senare under år 1969.

Beträffande departementschefens specialmotivering hänvisar utskottet till propositionen s. 44—47.

Lagrådet

Lagrådet har lämnat förslaget utan erinran.

Utskottet

Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag och får därför hemställa,

att riksdagen bifaller förevarande proposition, nr 114.

Stockholm den 4 november 1969

På första lagutskottets vägnar:

ERIK ALEXANDERSON

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från f ö r s t a kammaren: herrar Alexanderson (fp), Erik Svedberg (s), fröken Mattson (s)*, herrar Hjorth (s)*, Schött (m), Svanström (cp), fru Lindström (s)* och herr Richardson (fp);

från a n d r a kammaren: fru Löfqvist (s), fröken Bergegren (s), herrar Dockered (cp), Wiklund i Stockholm (fp), Hansson i Piteå (s), Oskarson (m), Polstam (cp) och Rosqvist (s).

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.